SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1781

av Petter Löberg (S)

Bevarande, gallring och återbruk av böcker

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka och vidareutveckla den nationella samverkan kring bevarande och gallring av bibliotekens tryckta samlingar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till en bredare geografisk och institutionell spridning av pliktexemplar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta överföring och återbruk av gallrade böcker och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Biblioteken förvaltar en betydande del av vårt gemensamma kulturarv. Samtidigt som samlingarna behöver förnyas finns en risk att värdefull litteratur försvinner genom gallring. Det gäller inte minst äldre facklitteratur, lokalhistoriska verk och böcker som inte längre finns i handeln. Antalet antikvariat har i rasande takt minskat, som bara till viss del kompenserats digitala säljmiljöer. Istället kan varje besöka av en återvinningscentral notera hur böcker i mängder slängs i sopkärl eller containrar för att skickas till förbränning. Här riskerar stora delar av vårt kulturarv gå upp i rök. Bokstavligen.

Det finns dock vissa ljusglimtar. Genom det nya nationella samarbetet Shared Print Sweden, som samordnas inom Kungliga bibliotekets arbete med samlingssamverkan, har viktiga steg tagits för att säkerställa långsiktigt bevarande och tillgång till tryckt litteratur. Samarbetet bygger på att biblioteken gemensamt ansvarar för en distribuerad nationell samling. Riktlinjer för gallring och bevarande har utarbetats och arbete pågår med bland annat bevarandemärkning i Libris. Det är ett angeläget initiativ som bör ges långsiktiga förutsättningar och möjlighet att utvecklas till att omfatta fler bibliotek.

Det finns vidare anledning att se över dagens system för pliktexemplar. Sedan systemet utformades har det svenska högskolelandskapet förändrats samtidigt som inte ens alla äldre universitetsbibliotek får pliktexemplaren. En bredare geografisk spridning skulle kunna stärka forskningens och allmänhetens tillgång till litteratur. Idag är det dessvärre ibland svårt att få fjärrlåna mer smal litteratur och man är i allt högre grad hänvisad till KBs läsesal - vilket exkluderar stora delar av befolkningen.

Slutligen bör möjligheterna att överföra och återbruka gallrade böcker förbättras. Böcker som inte längre behövs vid ett bibliotek bör, när bevarandeintresset säkerställts, enklare kunna erbjudas andra bibliotek eller komma till ny användning genom exempelvis donationer och försäljning. Att värna böckerna är att värna bildningen. Det som saknar efterfrågan i dag kan vara en ovärderlig kunskapskälla i morgon.

Petter Löberg (S)